

СУЧАСНІ МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ: РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР

© 2014 ВОЗНЯК Г. В.

УДК 336.143.01

Возняк Г. В.

Сучасні механізми реалізації бюджетної політики розвитку: регіональний вимір

У статті проведено проблемно-орієнтований аналіз бюджетних механізмів підтримки регіонального розвитку, джерелом коштів яких є місцеві бюджети. Основну увагу приділено питанням розширення доходних джерел місцевих бюджетів, формуванню бюджетів розвитку, міжмуниципальному співробітництву як альтернативному механізму фінансової підтримки та місцевим запозиченням як вагомому джерелу наповнення бюджету розвитку. В результаті дослідження визначено особливості та протиріччя новацій, запроваджених змінами до Бюджетного та Податкового кодексів, в частині фінансування регіонального розвитку; показано переваги та недоліки міжмуниципального співробітництва; висвітлено функціонування ринку муніципальних облігацій та інституту муніципального кредиту як ключового джерела фінансування місцевих інвестиційних програм. Доведено, що бюджетна політика підтримки регіонального розвитку містить низку проблем, вирішувати які слід комплексно в напрямі розширення доходної бази власних фінансових ресурсів і нарощення можливостей доступу до кредитних ресурсів шляхом активізації ринку місцевих запозичень.

Ключові слова: бюджетна політика, розвиток регіону, бюджетні ресурси, місцеві запозичення

Рис.: 3. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 12.

Возняк Галина Василівна – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, докторант, Інститут регіональних досліджень НАН України (вул. Козельницька, 4, Львів, 79026, Україна)

Email: gvoznjak@gmail.com

УДК 336.143.01

UDC 336.143.01

Возняк Г. В. Современные механизмы реализации бюджетной политики развития: региональный вектор

В статье проанализированы бюджетные механизмы поддержки регионального развития, источниками средств которых являются местные бюджеты. Большое внимание уделено вопросам расширения доходных источников местных бюджетов, формированию бюджетов развития, межрегиональному сотрудничеству как альтернативному механизму финансовой поддержки и муниципальным заимствованиям как источнику наполнения бюджета развития. В результате исследования установлены особенности и противоречия новаций, введенных изменениями к Бюджетному и Налоговому кодексам, в сфере финансирования регионального развития, рассмотрены плюсы и минусы межрегионального сотрудничества, изучена работа рынка муниципальных облигаций и института муниципального кредита как существенного источника финансирования местных инвестиционных программ. Обосновано, что бюджетная политика имеет множество проблем, решение которых следует искать в расширении доходной базы собственных финансовых ресурсов и наращивании возможностей доступа к кредитным ресурсам путем активизации рынка местных заимствований.

Ключевые слова: бюджетная политика, развитие региона, бюджетные ресурсы, местные заимствования

Рис.: 3. **Табл.:** 2. **Библ.:** 12.

Возняк Галина Васильевна – кандидат экономических наук, старший научный сотрудник, докторант, Институт региональных исследований НАН Украины (ул. Козельницкая, 4, Львов, 79026, Украина)

Email: gvoznjak@gmail.com

Voznyak H. V. Modern Mechanisms for the Implementation of Budget Policy of Development: Regional Vector

The paper analyzes the budgetary mechanisms to support regional development, which sources of funds are local budgets. Much attention is paid to the issues of expansion of revenue sources of local budgets, budgeting development, interregional cooperation as an alternative system of financial support and municipal borrowing as a source of budget revenue development. The study established the features and contradictions of innovations introduced by changes to the Budget and Tax Codes, in the financing of regional development, discussed the pros and cons of interregional cooperation, and studied the work of the municipal bond market and municipal credit institution as a significant source of funding for local investment programs. It is proved that budget policy has a lot of issues that should be sought in the expansion of the revenue base of their own financial resources and capacity building, access to credit by strengthening the local market borrowings.

Keywords: budget policy, regional development, budget resources, local borrowing

Pic.: 3. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 12.

Voznyak Halyna V. – Candidate of Sciences (Economics), Senior Research Fellow, Candidate on Doctor Degree, Institute of Regional Researches NAS of Ukraine (vul. Kozelnytska, 4, Lviv, 79026, Ukraine)

Email: gvoznjak@gmail.com

Нові виклики, обумовлені погіршенням економічної кон'юнктури та падінням темпів зростання економіки України (у МВФ прогнозують, що падіння ВВП України в 2014 р. становитиме 6,5 %, в тому числі через конфлікт на сході держави) [1], загострили проблеми регіонально-

го відтворення. На цьому фоні регіони, максимально використовуючи всі можливі види власних фінансових ресурсів, приречені зменшувати свої претензії на державну підтримку через обмежені її можливості. Це з одного боку. З іншого – хронічний дисбаланс доходів і витрат місцевих

бюджетів не дозволяє органам місцевої влади проводити самостійну політику розвитку. Джерела покриття поточних витрат є невизначеними і непередбачуваними в часі, оскільки суттєво залежать від рішень центральної влади. Обмеженість власних фінансових ресурсів є тим бар'єром, який перешкоджає реалізації стратегічних програм економічного розвитку регіону. За таких умов місцеві бюджети з механізмів розвитку регіонів перетворилися в інструменти забезпечення їхнього виживання, а тому доводиться констатувати, що сучасна регіональна політика (одним із пріоритетних завдань якої є зменшення асиметрії соціально-економічного розвитку), орієнтована переважно на підтримку регіонів, а не їхній розвиток.

Різні аспекти даної проблеми критично осмислюються у вітчизняних і зарубіжних наукових дослідженнях. Так, проблеми децентралізації управління та шляхи зміцнення фінансової та бюджетної стабільності регіонів розроблені в роботах Н. Старостенко [2], В. Харченко [3], Т. Єфименко [4], Ю. Каспрук [5]; проблеми муніципальних запозичень досліджено в працях В. Зайчикової [6], О. Кириленко [7]; теоретичні аспекти реформування бюджетної та податкової системи знайшли своє відображення у працях О. Барановського [8], О. Молдована [9] та інших.

Водночас результати проведених досліджень доводять, що більшість учених або зосереджують увагу на загальних теоретико-методологічних засадах розвитку бюджетної політики в масштабах країни, або вивчають конкретні питання регіонального розвитку і недостатньо уваги приділяють формуванню бюджетної політики та механізмам її реалізації на рівні адміністративно-територіальних одиниць. Зазначене актуалізує потребу концентрування зусиль на обґрунтуванні дієвих механізмів бюджетної політики у розв'язанні проблем розвитку регіонів України.

Метою статті є аналіз бюджетних механізмів підтримки регіонального розвитку, що в свою чергу надасть можливість більш системно підійти до передбачення та прогнозування регіональної економічної динаміки.

У контексті цього дослідження автор виходить із того, що бюджетні механізми – це сукупність певних видів бюджетних відносин, специфічних методів, форм, стимулів та інструментів формування і використання бюджетних коштів з метою забезпечення стійкого розвитку регіону. Аналіз бюджетних механізмів підтримки регіонального розвитку доцільно здійснювати в розрізі державного та місцевих бюджетів. У даній статті зосередимо увагу на бюджетних механізмах підтримки регіонального розвитку, джерелом коштів яких є місцеві бюджети.

Наріжним каменем цієї проблематики залишається порядок формування місцевих бюджетів, особливо в частині розширення дохідних джерел. Зрозуміло, що це дозволило б регіонам самостійно вирішувати питання свого розвитку, не чекаючи трансфертів із «центру». Серед чинників, які суттєво вплинули на формування місцевих бюджетів упродовж останніх років слід виокремити: ухвалення Податкового кодексу, який набув чинності з 01 січня 2011 р. та внесення змін до Бюджетного кодексу України. Необхідно зазначити, що бюджетні новації, з одного боку, призначені були зміцнити місцеві фінанси внаслідок розширення джерел власних надходжень (зарахування єдиного податку,

податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки (з 1 січня 2013 р. набула чинності стаття 265 Податкового кодексу України), та коштів від пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту до бюджету розвитку), з іншого – нововведення призвели тільки до посилення централізації фінансових ресурсів на державному рівні через зменшення кількості місцевих податків, що в свою чергу сприяло зростанню залежності органів місцевого самоврядування від трансфертів з Державного бюджету (рис. 1). Наслідком цього стало невинне погіршення економічної структури видатків місцевих бюджетів, серед яких соціальні сягнули 85 – 90 %.

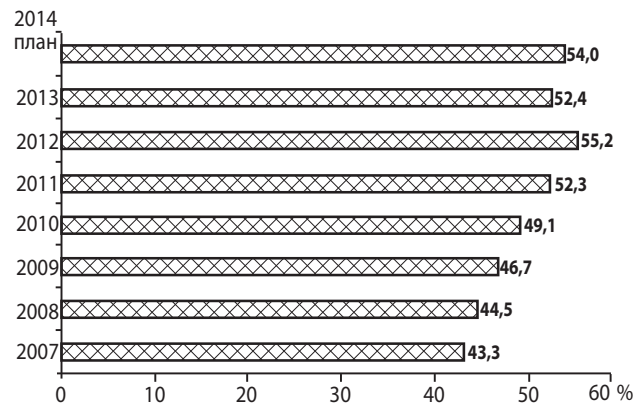


Рис. 1. Частка трансфертів із Державного бюджету України у доходах місцевих бюджетів за 2007 – 2014 рр.

Примітка. Складено автором із використанням даних Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ibser.org.ua/news/429/130279/?fpage=2>

Проблемою загальнодержавної ваги на даний час є хронічний дефіцит фінансових ресурсів на виконання делегованих повноважень, покладених на органи місцевого самоврядування. Практика доводить, що за період 2009 – 2013 рр. забезпеченість делегованих повноважень становила 80 – 86 % від реальної потреби, причому за різними галузями рівень забезпеченості складав 41 – 65 % від потреби. За таких умов органам місцевого самоврядування доводиться щорічно відволікати значну частку власних фінансових ресурсів від реалізації самоврядних повноважень, хоча вона у загальних доходах місцевих бюджетів залишається мізерною (за останні 6 років не перевищила 8 %) (рис. 2). До речі, в країнах ЄС цей показник коливається в межах 30 – 70 % (Франція – 67 %, Німеччина – 46 %, Великобританія – 37 %). Неможливість забезпечити місцеві бюджети власними джерелами надходжень призводить до зменшення частки власних доходів місцевих бюджетів у зведеному, а отже, до необхідності міжбюджетного вирівнювання. Як наслідок – дестимулюючий чинник для активізації задіяння внутрішнього потенціалу розвитку регіону. В умовах, коли ключовою метою реалізації бюджетної політики є збільшення податкових надходжень, а не нагромадження ресурсів розвитку, регіони втратили мотивацію до розширення економічної активності та пошуку внутрішніх стимулів розвитку. Тому на часі питання децентралізації фінансів і зміцнення матеріально-фінансової основи міс-

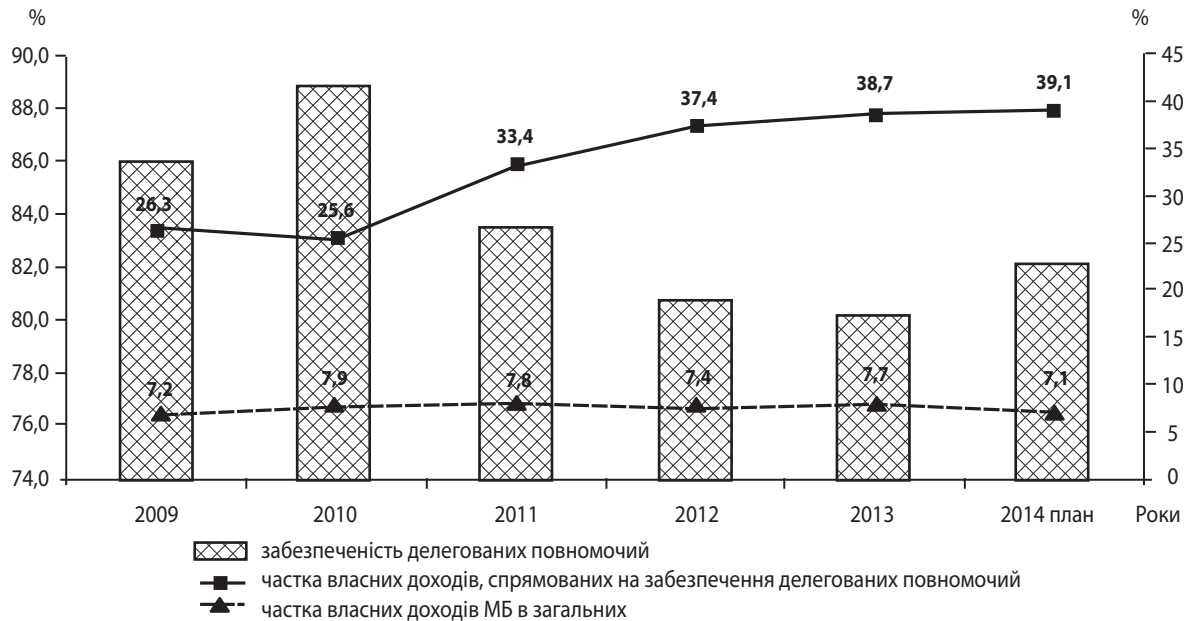


Рис. 2. Окремі показники фінансової забезпеченості органів місцевого самоврядування за 2009 – 2014 рр., %

Примітка. Складено автором із використанням даних Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ibser.org.ua/news/429/130279/?fpage=2>

цевого самоврядування, ключовою метою якої повинна бути мотивація локальних людських спільнот (громад) до саморозвитку на базі ефективного використання місцевих ресурсів і власних можливостей.

У структурі доходів місцевих бюджетів останніх двох років можна зазначити певне зростання частки місцевих податків з одночасним зменшенням доходів від операцій з капіталом, а незмінним основним джерелом доходів упродовж багатьох років є податок на доходи фізичних осіб. Законодавчі нововведення 2012 – 2013 рр. (передання єдиного податку до категорії «місцеві податки») дозволили отримати суттєвий фіскальний зиск: обсяг надходжень від даного податку склав у 2012 р. 4,8 млрд грн, у 2013 р. – 6,4 млрд грн. Зрозуміло, що збільшився бюджет розвитку (який є складовою частиною спецфонду), до якого надходить єдиний податок. Однак, обсяги та частка бюджету розвитку у доходах місцевих бюджетів є настільки незначними, що не дозволяють фінансувати масштабні інвестиції (рис. 3). Видається, що за таких умов місцеві бюджети розвитку не відповідають пріоритетам і завданням розвитку регіонів, оскільки переважно орієнтуються на поточні витрати та витрати по «захищеним» статтям, а штучне збільшення місцевих бюджетів за рахунок фінансування делегованих повноважень створює більше проблем, аніж можливостей.

Питання використання власних бюджетів регіонів на цілі розвитку тісно пов'язані з іншим можливим механізмом фінансової підтримки регіонального розвитку – об'єднання коштів кількох бюджетів для реалізації спільних програм (у науковій літературі цей механізм тлумачать як міжмуніципальне співробітництво – ММС²).

²* Під ММС автор розуміє відносини між двома чи більше структурами базового рівня територіального управління, які мають статус юридичних осіб та наділені політичною, юридичною та фінансовою автономією.

Ідея його реалізації базується на співпраці територіальних громад, спрямованій на забезпечення їхнього стійкого розвитку шляхом об'єднання фінансових ресурсів, та дозволяє вирішувати проблеми суб'єктів місцевого самоврядування, які виходять за межі повноважень і спроможностей окремо взятого муніципалітету. Цей прогресивний механізм підтримки розвитку регіонів набув масового поширення в країнах Північної Америки та Європи. Вирізняють наступні форми функціонування міжмуніципального співробітництва, які можуть здійснюватись як на проєктній основі, так і мати довгостроковий характер: створення координаційного органу; створення комунального підприємства; угода про співпрацю між містами чи територіями.

Чинне законодавство передбачає умови передачі коштів між місцевими бюджетами на здійснення видатків, що враховуються / не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів (ст. 92, 93 БКУ), але водночас не забезпечує чіткого розуміння для органів місцевого самоврядування їхніх прав та обов'язків. До речі, діючий БК не передбачає співфінансування об'єктів із двох міських (обласного значення) бюджетів за рахунок коштів кошика II, рівно як і не передбачено співфінансування об'єктів із кошика II міського (обласного значення) чи з кошика I сільського бюджету районного. Також не дозволено співфінансування об'єктів із двох районних бюджетів за рахунок коштів кошика I. Існуюча нормативно-правова база унеможливає здійснення обгрунтованого розрахунку сум та обсягів за угодами по співфінансуванню в силу того, що укладення угод про передачу коштів регламентовано до 1-го жовтня року, що передує плановому, а отже, існує гостра потреба законодавчого унормування процесів об'єднання коштів бюджетів різних рівнів в цілях розвитку. Слід зазначити, що законодавчо нерегульовані питання поточного співфінансування посилені ризиками недосконалої системи адміністрування бюджетних коштів.

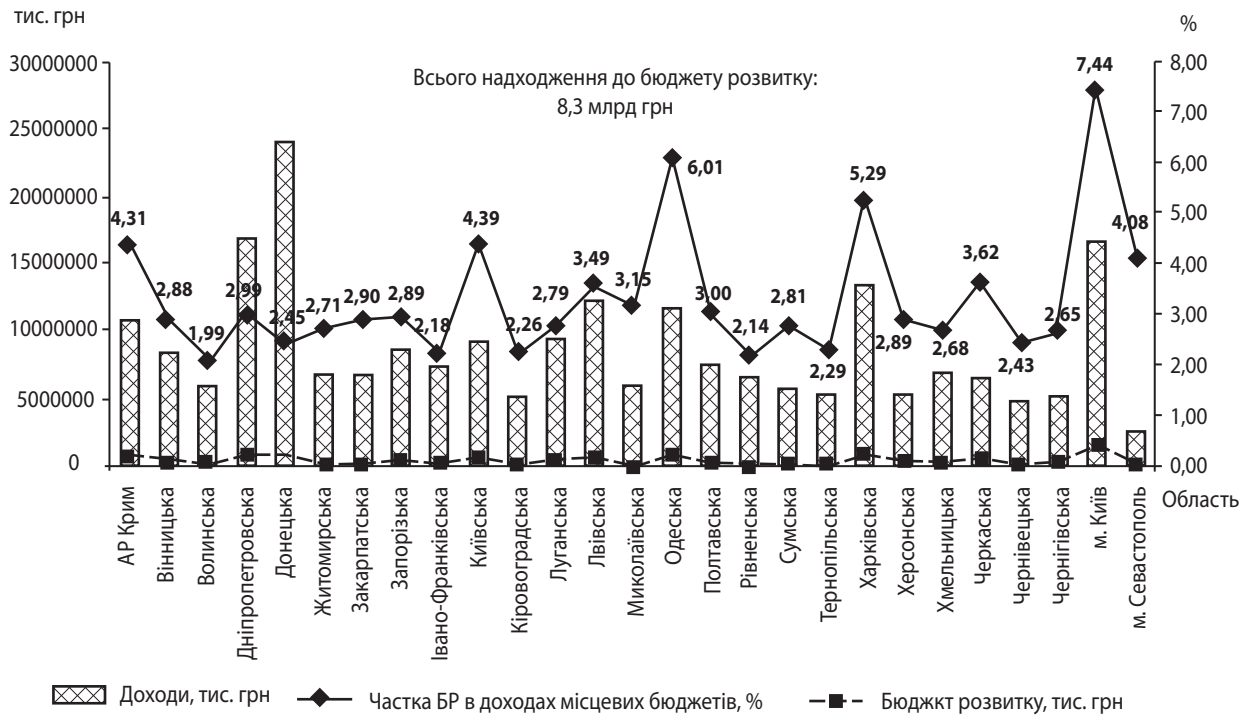


Рис. 3. Обсяги надходжень місцевих бюджетів і частка бюджету розвитку в доходах місцевих бюджетів за 2013 р.

Примітка. Складно автором на основі даних МФУ

У чинному законодавстві не прописані процедури створення спільних органів управління, контролю над виконанням наданих повноважень; відсутня методика розрахунку обсягів співфінансування; чинний порядок розрахунків міжбюджетних трансфертів не враховує особливості утримання спільних об'єктів, створених у рамках міжмуниципального співробітництва тощо.

Незбалансованість місцевих бюджетів спонукає регіональні органи влади до пошуку додаткових джерел фінансування власного розвитку. Такими джерелами можуть бути місцеві запозичення (здійснюються з метою фінансування бюджету розвитку АРК, міських бюджетів і використовуються для створення, приросту чи оновлення стратегічних об'єктів довготривалого користування або об'єктів, які забезпечують виконання завдань ВР АРК і міських рад, спрямованих на задоволення інтересів населення АРК і територіальних громад міст) [10]. Зазначимо, що ринок місцевих запозичень в Україні знаходиться на етапі свого становлення, в той час як у ринкових економіках використання боргових інструментів та прями залучення кредитних ресурсів для реалізації стратегій розвитку набули широкого застосування, оскільки є вагомим інструментом фінансування регіонального розвитку. За умови ефективного управління місцеві запозичення дозволяють приймати децентралізовані рішення у сфері фінансування місцевих інвестицій, мобілізувати додаткові ресурси для задоволення потреб у фінансуванні капітальних видатків тощо.

Відповідно до чинного законодавства боргові зобов'язання існують у формі: укладення договорів позики (кредитних договорів) та випуску облігацій місцевих позик [11]. Існуюча в Україні нормативно-правова база регулю-

вання місцевих позик накладає обмеження фінансово-економічного характеру на обсяги та напрями використання, зобов'язує органи місцевого самоврядування погоджувати розмір позик з МФУ та реєструвати випуск облігацій у Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку. До таких обмежень ще слід віднести [10]:

- сукупний обсяг запозичень до місцевого бюджету не може перевищувати обсягу дефіциту бюджету розвитку місцевого бюджету на відповідний рік;
- кошти від розміщення облігацій, які отримує емітент, залучаються до фінансування лише бюджету розвитку відповідного місцевого бюджету;
- видатки на обслуговування боргу місцевих бюджетів не можуть щорічно перевищувати 10 % видатків від загального фонду відповідного місцевого бюджету протягом будь-якого бюджетного періоду, коли планується обслуговування боргу;
- місцеві запозичення можуть здійснювати лише міські ради міст з чисельністю населення понад триста тисяч жителів;
- загальний обсяг місцевого боргу та гарантованого Автономною Республікою Крим чи територіальною громадою міста боргу станом на кінець бюджетного періоду не може перевищувати 200 %, хоча для міста Києва зроблено виняток – 400 %, середньорічного індикативного прогнозного обсягу надходжень бюджету розвитку.

Світовий досвід переконує в можливості досягнення місцевими позиками рівня 2 – 3 % ВВП без створення ризиків фінансовій стабільності країни. На жаль, в Україні використання такого інструментарію представлено в обмежених масштабах, про що свідчать дані (табл. 1), з яких

чітко прослідковуються різкі коливання на ринку муніципальних облігацій, окрім того, емітують цінні папери практично ті ж самі обласні центри та декілька міст, тобто можливістю додаткового залучення коштів через ринок

облігацій внутрішньої місцевої позики скористались станом на 01. 01. 2013 р. 17 міських рад, а правом розміщення облігацій місцевих позик на зовнішньому ринку – лише міська рада міста Києва.

Таблиця 1

Динаміка здійснених випусків внутрішніх місцевих облігацій в Україні за 2003 – 2012 рр.

Рік	Всього за рік, млн грн	Міська рада, що здійснює запозичення	Обсяг емісії, млн грн	У % до суми запозичень за рік
2003	100,0	Київська	100,0	1,86
2004	25,0	Запорізька	25,0	0,46
2005	350,0	Харківська	100,0	28,57
		Донецька	45,0	12,86
		Запорізька	75,0	5,36
		Одеська	125,0	11,91
		Черкаська	5,0	1,43
2006	33,5	Івано-Франківська	5,5	16,42
		Вінницька	20,0	19,90
		Комсомольська	8,0	23,88
2007	114,3	Бердянська	10,0	8,75
		Львівська	50,0	43,74
		Вінницька	15,0	6,13
		Луцька	10,0	8,75
		Луганська	29,3	12,82
2008	444,0	Севєродонецька	20,0	4,5
		Бориспільська	9,0	2,03
		Львівська	200,0	45,04
		Луцька	30,0	6,76
		Донецька	75,0	16,89
		Вінницька	10,0	2,25
		Луганська	50,0	11,26
		Запорізька	35,0	7,88
2009	280,0	Львівська	200,0	71,43
		Луцька	20,0	10,0
		Донецька	60,0	21,43
2011	257,5	АРК	133,0	51,65
		Запорізька	25,0	9,71
		Харківська	99,5	38,64
2012	3775,0	Київська	3500,0	92,71
		Кременчуцька	25,0	0,67
		Львівська	100,0	2,65
		Запорізька	50,0	1,32
		Дніпропетровська	100,0	2,65

Примітка. Складено автором на основі даних МФУ та НКЦПФР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// www.minfin.gov.ua](http://www.minfin.gov.ua) та <http://www.nssmc.gov.ua/activities/annual>

Протягом 2013 р. не зареєстровано жодного випуску облігацій місцевих позик, що пояснюється відсутністю інвестиційного попиту на цей вид фінансових інструментів. Слід зазначити, що обсяг ринку облігацій внутрішніх місцевих позик України більш як на 90 % був сформований міськими радами семи міст та АРК. Звертає увагу і

той факт, що частка емісій облігацій у формуванні доходів місцевих бюджетів є надто мізерною (табл. 2), що дозволяє робити висновок про низький рівень розвитку вітчизняного ринку місцевих запозичень і про незначну роль залучених фінансових ресурсів у формуванні доходів місцевих бюджетів.

Таблиця 2

Тенденції розвитку ринку облігацій місцевих позик в Україні за 2005 – 2012 р.

Показник	Рік							
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Кількість випусків облігацій, шт.	10	6	8	15	3	0	8	12
Обсяг емісії облігацій внутрішніх позик, млн грн	350	83,5	156,3	974	370	0	584,5	5680,3
Фактичний обсяг позик, млн грн	350	33,5	114,3	444	280	0	257,5	3775
Обсяг емісії облігацій зовнішніх місцевих позик, млн дол.	250	0	0	0	0	0	300	0
Частка емісії облігацій місцевих позик на ринку цінних паперів України, %	0,56	0,1	0,12	0,64	0,23	0	0,33	5,27
Частка емісії облігацій місцевих позик у формуванні доходів місцевих бюджетів України, %	1,24	0,21	0,27	1,58	0,39	0	0,3	3,7

Примітка. Складено автором на основі даних МФУ та НКЦПФР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua> та <http://www.nssmc.gov.ua/activities/annual>

Видається, що корінь проблем слід шукати в:

- незацікавленості потенційних інвесторів до МЦП через низьку дохідність цінних паперів (на даний час вона становить 10 – 12 %, а розмір місцевого боргу станом на 01. 01. 2013 р. складав 1,5 % ВВП);
- низькій ліквідності муніципальних облігацій порівняно з іншими борговими інструментами фондового ринку;
- обмеженому обсязі бюджету розвитку місцевих бюджетів, що спонукає органи місцевого самоврядування до витрачання фінансових ресурсів на інвестиційні проекти безпосередньо, без емісії цінних паперів та економії на витратах по її обслуговуванню;
- існуванні фінансових ризиків інвестування у МЦП;
- додатковому навантаженні на місцеві бюджети внаслідок випуску боргових інструментів, які здійснюються за рахунок загального фонду;
- відсутності прозорості та обмеженості доступу до інформації про діяльність емітента.

У контексті нашого дослідження неможливо оминути увагою інститут муніципального кредиту (зовнішнього, внутрішнього, місцеві гарантії для комунальних підприємств, позики від міжнародних організацій), який є вагомим джерелом місцевих інвестиційних програм і дозволяє фінансувати суспільні блага та послуги мешканців певної території. Необхідно визнати, що існуюча система здійснення місцевих запозичень перебуває на етапі становлення та потребує врегулювання низки питань, більшість

яких пов'язана з ризиками, що зумовлені: високою ймовірністю неефективного використання запозичених коштів, викликаного відсутністю навичок управління проектами на місцевому рівні та слабким захистом прав кредиторів у випадку дефолтів місцевих органів, викликаним відсутністю належних правових норм, низькою ліквідністю предметів застави, неефективністю судової системи. Це з одного боку. З іншого – місцеві позики можуть створювати небезпеку фінансовій сталості на місцевому рівні, оскільки низький рівень фінансової автономії місцевих бюджетів виявляється у відсутності надійних власних дохідних джерел, а отже, і низькому ступені відповідальності органів місцевого самоврядування за взяті зобов'язання. В контексті сказаного слід зазначити, що міжнародний досвід регулювання розміщення місцевих позик свідчить, що такі позики підлягають погодженню чи реєстрації центральними органами, які підтверджують законність такого запозичення та гарантують, що предмети застави і спеціально обумовлені механізми захисту прав кредиторів не суперечать національному (регіональному) законодавству [12].

Отже, проведене дослідження показало, що бюджетна політика регіонального розвитку містить низку проблем, які все ще залишаються на порядку денному та свідчать про необхідність їхнього розв'язання з метою перетворення на ефективний інструмент ресурсного забезпечення. Низький рівень забезпечення місцевих бюджетів власними доходами призвів до того, що органи місцевого самоврядування займаються не розвитком територіальних громад, інтереси яких вони покликані представляти, а реалізацією державної політики. Комплексні перетворення

в системі місцевих бюджетів у контексті забезпечення розвитку регіонів можливі за наступними напрямками:

1. Стимулювання власного розвитку через місцеві бюджети шляхом послідовного розширення їхньої дохідної бази.

В частині розширення дохідних джерел місцевих бюджетів доцільно: відновити раніше ліквідовані окремі місцеві податки та збори, а саме: податок з реклами та ринковий збір; удосконалити систему адміністрування податку на нерухоме майно (зокрема, усунути всі пільги залежно від площі об'єкту) та загальнодержавний податок – плата за землю, перевести до категорії «місцеві податки і збори», закріпити за місцевими бюджетами частину надходжень від податку на прибуток підприємств усіх форм власності, окрім комунальної. Це дозволить зміцнити ресурсну базу кошика П. В структурі видатків повинні переважати видатки на виконання власних повноважень.

2. Реформування ринку місцевих запозичень з метою розширення можливостей кредитування проектів регіонального розвитку.

Нарощення можливостей доступу до кредитних ресурсів на реалізацію інвестиційних проектів органами місцевого самоврядування потребує вдосконалення нормативно-правової бази шляхом: подальшого розширення переліку адміністративно-територіальних одиниць, що мають право здійснювати такі запозичення; скасування вимог щодо рейтингової оцінки облігацій до їхньої емісії; спрощення процедур погодження місцевих позик і гарантій; врегулювання процедури дефолту органів місцевого самоврядування (застава, реструктуризація боргу тощо). Обмеження на обслуговування боргу слід модифікувати: на процентні виплати і погашення основної суми боргу збільшити ліміт до 15 % річних доходів місцевих бюджетів (без трансфертів і бюджету розвитку). З метою зниження ризиків кредиторів і підвищення відповідальності позичальників (органів місцевого самоврядування) доцільно напередодні здійснити аудит (незалежною компанією) фінансового стану адміністративно-територіальної одиниці та визначити її кредитний рейтинг.

ЛІТЕРАТУРА

1. МВФ погіршив прогноз падіння ВВП України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/news/2014/07/18/476752/>
2. Старостенко Н. Методичні підходи до оцінки фінансової стійкості бюджету міста / Н. Старостенко // Економіка України. – 2005. – № 9. – С. 38 – 47.
3. Харченко В. А. Бюджет и его влияние на реализацию программы социально-экономического развития региона / В. А. Харченко // Економіка. Фінанси. Право. – 2008. – № 2. – С. 9 – 13.
4. Єфименко Т. І. Актуальні питання сучасних стратегій реформування податкових систем / Єфименко Т. // Фінанси України. – 2014. – № 1. – С. 105 – 122.
5. Каспрук Ю. В. Вплив ресурсів місцевого бюджету на темпи економічного зростання області / Ю. В. Каспрук // Регіональна економіка. – 2008. – № 4. – С. 38 – 44.
6. Зайчикова В. В. Теоретичні та практичні проблеми управління муніципальними запозиченнями / В. Зайчикова // Фінанси України. – 2007. – № 1. – С. 36 – 42.
7. Кириленко О. П. Боргова політика органів місцевого самоврядування / О. Кириленко // Вісник ТНЕУ. – Тернопіль : Економічна думка, 2008. – Вип. 5. – 153 – 158.
8. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) / Барановський О. І. – К. : КНТЕУ, 2004. – 759 с.
9. Молдован О. О. Стратегічні пріоритети реформування податкової системи України / О. Молдован // Стратегічні пріоритети. – 2014. – № 1 (30). – С. 32 – 40.
10. Стаття 74 БКУ від 08. 07. 2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
11. Постанова КМУ від 16. 02. 2011 р. №110 Про затвердження Порядку здійснення місцевих запозичень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/110-2011-%D0%BF>
12. Noel M. Building Sub-national Debt Markets in Developing and Transition Countries. – World Bank, 2000.

REFERENCES

- Baranovskiy, O. I. Finansova bezpeka v Ukraini (metodolohiia otsinky ta mekhanizmy zabezpechennia) [Financial security in Ukraine (assessment methodology and tools required)]. Kyiv: KNTEU, 2004.
- Kharchenko, V. A. "Biudzhets i ego vliianie na realizatsiiu programmy sotsialno-ekonomicheskogo razvitiia regiona" [Budget and its impact on the implementation of socio-economic development of the region]. *Ekonomika. Finansy. Pravo*, no. 2 (2008): 9-13.
- Kaspruk, Yu. V. "Vplyv resursiv mistsevoho biudzhetu na tempy ekonomichnoho zrostantia oblasti" [The impact of local budget resources on economic growth of the region]. *Rehionalna ekonomika*, no. 4 (2008): 38-44.
- Kyrylenko, O. P. "Borhova polityka orhaniv mistsevoho samovriadvannia" [Debt policies of local governments]. *Visnyk TNEU*, no. 5 (2008): 153-158.
- [Legal Act of Ukraine] (2010). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
- [Legal Act of Ukraine] (2011). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/110-2011-%D0%BF>
- "MVF pohirshyv prohnaz padinnia VVP Ukrainy" [IMF downgraded its forecast for GDP decline Ukraine]. <http://www.epravda.com.ua/news/2014/07/18/476752/>
- Moldovan, O. O. "Stratehichni priorytety reformuvannia podatkovoi systemy Ukrainy" [Strategic priorities for reforming the tax system of Ukraine]. *Stratehichni priorytety*, no. 1 (30) (2014): 32-40.
- Noel, M. Building Sub-national Debt Markets in Developing and Transition Countries: World Bank, 2000.
- Starostenko, N. "Metodychni pidkhody do otsinky finansovoi stiikosti biudzhetu mista" [Methodological approaches to assessing the financial sustainability of the city budget]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 9 (2005): 38-47.
- Yefymenko, T. I. "Aktualni pytannia suchasnykh stratehii reformuvannia podatkovykh system" [Current issues of modern tax systems reform strategies]. *Finansy Ukrainy*, no. 1 (2014): 105-122.
- Zaichykova, V. V. "Teoretychni ta praktychni problemy upravlinnia munitsypalnymy zapozychenniamy" [Theoretical and practical problems of municipal borrowing]. *Finansy Ukrainy*, no. 1 (2007): 36-42.